

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך.....2
- ב. קוצץ אדם על ידי עצמו על ידי בנו ובתו הגדולים ... על ידי אשתו מפני שיש בהן דעת ... אבל אינו קוצץ על ידי בנו ובתו הקטנים.....3
- ג. השוכר את הפועלים לעשות בנטע רבעי שלו הרי אלו לא יאכלו אם לא הודיען פודה ומאכילן.....3
- ד. נתפרסו עגוליו נתפתחו חביותיו הרי אלו לא יאכלו אם לא הודיען מעשר ומאכילן4
- ה. שומרי פירות אוכלין מהלכות מדינה אבל לא מן התורה ... שומרי גיתות וערימות אבל שומרי גנות ופרדסים אינן אוכלים לא מן התורה ולא מהלכות מדינה.....5
- ו. המשמר את הפרה מטמא בגדים ... גזירה שמא יזין בה אבר.....6
- ז. המשמר ארבע וחמש מקשאות הרי זה לא ימלא כרסו מאחד מהן אלא מכל אחד ואחד אוכל לפי השבון ... בעקורין שנו.....6
- ח. שאין אוכלין לא מן התורה ולא מהלכות מדינה ... עושה במחובר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה.....6
- ט. שומר חנם נשבע על הכל והשואל משלם את הכל ונושא שכר והשוכר נשבעים על השבורה ועל השבויה ועל המתה ומשלמין את האבידה ואת הגניבה ... ארבעה שומרין ודיניהם שלשה.....7
- י. רועה שהיה רועה והניח עדרו ובא לעיר בא זאב וטרף ובא ארי ודרס ... אומדין אותו אם יכול להציל חייב אם לאו פטור ... דעל בעידנא דלא עיילי אינשי.....9
- יא. תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב.....11
- יב. דשמע קל אריה ... אומדין אותו ... היה לו לקדם ברועים ובמקלות ... אפילו שומר חנם ... בחנם שומר שכר בשכר ... עד כדי דמיהן.....11
- יג. דחפה חרא לחברתה ושידיתה במיא ...אבעי לך לעבורי חרא חרא.....12
- יד. נגנבה באונס ואחר כך הוכר הגנב אם שומר חנם הוא רצה נשבע רצה עושה עמו דין אם שומר שכר הוא עושה עמו דין ואינו נשבע.....13
- טו. התם גברי דפרמוסקא הוו קיימי דאי רמא קלא הוו אתו ומצלין ליה.....13
- טז. זאב אחד אינו אונס שני זאבים ... בשעת משלחת זאבים ... שני כלבים אינו אונס ... משתי רוחות.....14
- יז. הלסטים הרי זה אונס הארי הרוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו אונס.....14
- יח. הוליכן למקום גדודי חיה ולסטים אינו אונס.....14

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

- יט. מתה כדרכה הרי זה אונס סגפה ומתה אינו אונס.....15
- כ. עלתה לראשי צוקין ונפלה הרי זה אונס העלה לראשי צוקין ונפלה ומתה אינו אונס
16
- כא. אוקי גברא להדי גברא.....16

דף עג.

א. יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך

כבר התבאר במסכת כתובות דף מג. וגיטין דף יב. שיכול האדון¹ לומר לעבדו הכנעני עשה עמי ואיני זנך, אלא ילך וישאל על הפתחים או יתפרנס מן הצדקה². במה דברים אמורים בעבדיו, שאין בי"ד נזקקין לגדולים לשמור ממונם, ואם לא יאכיל לעבדיו כראוי, וישקם כראוי יברחו הם או ימותו ומה לנו להזקק לו.

אבל עבדים שהכניסה לו אשתו בנכסי מלוג חייב במזונותיהם, שעל מנת כן הכניסה אותם ולא יכול לומר עשה עמי ואיני זן אתכם, שאם לא יזון אותם כראוי המה יבריהו או ימותו ויזיק לאשתו שהוא אינו חייב באחריותן לה, לפיכך כופין אותו בי"ד שיזון אותם ולא יזיק נכסי אשתו³. אולם יכול לומר איני נעבד ואיני זן כלומר צא מעשה ידיך למזונותיך⁴.

וכל האמור בעבד כנעני, אך בעבד עברי⁵ חייב לזוננו בכל גווני ואינו יכול לומר עשה עמי ואיני זנך. ואע"ג שאין לנו עבד עברי בזמן הזה שאין היובל נוהג, מכל מקום נוגע דין זה למי שנשבה או נתחייב למעשה ידיו בדינא דמלכותא, כגון שנשבה במלחמה⁶ או שמכרוהו גובי מס המלך, וקנאו מהם ישראל למעשה ידיו, שחייב לזוננו כל עוד מעשה ידיו לאדונו.

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד רסז ב

² שישראל מצווים להחיות עניים שביניהם. ש"ך שם לד

³ ט"ז שם ח

⁴ ש"ך שם לב דאף הרמב"ם מודה בהא.

⁵ ש"ך שם לג

⁶ אבל אם שבאו השבאי בשעת שלום דלא קני ליה שבאי בדינא דמלכותא, לא קני ליה רביה שני כלל ודינא הוא דנפיק מיניה בלא דמים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ב. קוצץ אדם על ידי עצמו על ידי בנו ובתו הגדולים ... על ידי אשתו מפני שיש בהן דעת ... אבל אינו קוצץ על ידי בנו ובתו הקטנים

בעל הבית⁷ יכול לקצוץ עם הפועל בשעת שכירתו ולהתנות⁸ עמו שלא יאכל⁹. ודוקא בפועל גדול ובר דעת, אבל קטן אינו יכול למחול, ואפילו האב אינו יכול להתנות על בנו קטן שלא יאכל, אע"פ ששכר הפעולה נוטל האב ונותן בשביל זה מזונות לבנו, כיון שמשום זיכו לו, ואין לאב זכות בצערו של בנו¹⁰. ובבנו הגדול הסמוך על שולחנו, יכול האב להתנות עם בעל הבית שלא להאכיל את בנו, אבל צריך להודיע לבנו כדי שהבן ימחול על צערו.

לפיכך פועל שהיה עושה עבודה אצל בעל הבית הוא ואשתו ובניו¹¹, והתנה עמו בעל הבית שלא יאכלו, אשתו ועל בניו הגדולים אם היה מדעתם¹² כיון שיש בהם דעת יכולין למחול ומועיל התנאי, אבל אם הם קטנים אינו יכול להתנות עליהם שלא יאכלו, שלא משלו הם אוכלים אלא משל אביהם שבשמים הם אוכלים.

ג. השוכר את הפועלים לעשות בנטע רבעי שלו הרי אלו לא יאכלו אם לא הודיעו פודה ומאכילן

⁷ שו"ע ונו"כ שלו יז

⁸ והנה כאן הוי ליה ג"כ מתנה על מה שכתוב בתורה, אך מחמת מחילה, והיאך מהני כאן מחילת הפועל כיון דאינו זוכה רק באכילתו וקודם לזה אינו שלו, א"כ הוי ליה דבר שלא בא לעולם ועיין בחו"מ סי' ר"ט סוף ס"ד דלא מהני מחילה בדבר שלא בא לעולם. ולומר דמדיון סילוק הוא אי מהני סילוק בדבר שהוא מן התורה קודם שיש לו קצת שייכות כגון קודם אירוסין או אח"כ זה צריך שקידה רבה, ועיין במשנה למלך פ"ו מאישות ה"י (בד' ק"ב) [ובפכ"ג ה"א] שם ועיין בקצות החושן סי' ר"ט סקי"א. הכלל, כאן מחילה בדבר שלא בא לעולם או סילוק צריך חקירה רבה בש"ס ופוסקים, ובאתי רק לעורר ברמזיה תן לחכם וכו' (מנחת חינוך שם אות ט)

⁹ ומהני ככל תנאי שבממון שתנאו קיים

¹⁰ מאירי בגמ' שם מובא בפתחי חושן חלק ד פרק ז הערה כב

¹¹ בפרישה [סעיף י"ז] כתבתי דלרבותא נקט שהיה הוא עושה עמהן, דקמ"ל דמחלקינן התנאי שהתנה על שלשתן יחד, ואמרינן דמהני התנאי לגבי דידיה וכמ"ש בריש סימן זה [סק"ג] ולא מהני לגבי בניו ואשתו אם לא שהם גדולים, ע"ש. סמ"ע שם לו

¹² דלא יוכל להתנות שלא מדעתן מה שזכתה להן התורה. סמ"ע שם לו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר לעיל דף צב: שכר פועלין¹³ לעשות בנטע רבעי שלו הרי אלו לא יאכלו, ואם לא הודיעם, פודה¹⁴ ומאכילין.

ד. נתפרסו עגולין נתפתחו חביותיו הרי אלו לא יאכלו אם לא הודיען מעשר ומאכילין

עוד התבאר שם שאם נתפתחו¹⁵ חביותיו ושכר פועל לסותמן, או נשפך היין מהחביות למקום אחר ושוכר הפועל להחזירו לחביות¹⁶ או נתפרסו עגולין ושכרו לחזור ולדורסן אם כששכרו הראה לו לעשות באלה¹⁷ לא יאכל בהן הפועל, שכבר נתחייבו במעשר קודם שנתפתחו או נתפרסו.

במה דברים אמורים בכל אלה שיודע הפועל שכבר נגמרה מלאכת היין למעשר, שהרי יודע הפועל שכבר נתפתחו או נתפרסו, אבל אם לא ידע שכבר נתחייבו במעשר שסבור שזה תחילת עשייתן ודריסתן, כגון נשפך היין מהחביות לגת ושכרו לדלותו משם לחביות¹⁸, וכגון שלא הראה לו העגולין בשעת שכירות אלא אמר לו תעשה לי עגולין, יש לו מקום לומר לא אדעתא דהכי נשכרתי והוי מקח טעות¹⁹, ומשו"ה חייב לעשרן ולהאכילן,

¹³ רמב"ם הלכות שכירות פרק יב הלכה ז

¹⁴ במ"מ שם כתב ולפיכך פודה ומאכילין שאם הודיען שמא לא היו נשכרין עמו והרי זה כמקח טעות ובהג"מ שם הביא מהרא"ש משום דמיחוי כמקח טעות ותימה ליהדר ביה ויאמר כיון שאינן רוצין להניח מלאכול אל תעשו ואני לא נתחייבתי לכם לפדות ויש להוכיח דכל כה"ג לא מצי הדר אלא אמרו לו הפועלים אתה השכרתנו ולא הודעת לנו שדבר איסור הוא ובחזקת היתר היינו תופסים ולא כל כמינך למיהדר כך השתא שכבר לא נוכל להשתכר וצ"ע.

¹⁵ שו"ע ונו"כ שלו ה

¹⁶ סמ"ע שם טו

¹⁷ ודאי ידע שכבר נתחייבו במעשר ואדעתא דהכי נשכר לו שלא לאכול מהן, סמ"ע שם

¹⁸ איכא מקום לפועל לסבור שעדיין לא הועלה מעולם מהגת ועדיין לא נגמרה מלאכתו למעשר. סמ"ע שם טו

¹⁹ סמ"ע שם ועיין בחכמת שלמה שכתב והנה נסתפקתי בכוונת דין זה כיון דהוי משו' מקח טעות גם המאנה יכול לחזור בו א"כ אפשר דה"ג מה דאמרי' דמחויב לעשר ולהאכילין היינו רק אם אין הבע"ה רוצה לפוטין ממלאכה ורוצה לכופין לקיים שכירתן כגון בענין שהדין הוא שאין הפועל יכול לחזור בו ולכך כשרוצה הבע"ה לכופין יכולין הם לומר שלא נתרצו רק באופן זה שיאכלו ולכך אם רוצה הבע"ה ב לכופין צריך לעשר וליתן להם. אבל אם אין הבע"ה רוצה לכופים למלאכה רק אומר להם אם תרצו כך בלי אכילה הרי טוב ואם לאו לא תעשו מלאכה בזה אין ביד הפועלים לכופין את הבע"ה לעשר ולהאכילם כיון דהוי מקח טעות ביד שניהם והאריך עוד וסיים וצ"ע כי לא מצאתי לע"ע מקום לדין זה. אולם לכאורה לפי מש"כ בהג"מ מהרא"ש לגבי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הרי זה הטען שהוא היה סבור שיאכל ממנו שעדיין לא נגמרו, לפיכך חייב לעשר ולהאבילין.

ה. שומרי פירות אוכלין מהלכות מדינה אבל לא מן התורה ... שומרי גיתות וערימות אבל שומרי גנות ופרדסים אינן אוכלים לא מן התורה ולא מהלכות מדינה

גם בדברים שאין חיוב לתת לפועל לאכול כגון שאינו גמר מלאכה או שאינו גידולי קרקע או שאינו עושה מעשה, אם מנהג המקום לתת לפועל מזונות, נותן לו כפי המנהג.

לפיכך השומר במחובר²⁰, אפילו בשעת גמר מלאכה²¹, אינו אוכל. אבל השומר בתלוש²² כגון ששומר ערימות גל ירקות שנתלשו, עד שלא נגמרה מלאכתו, אף על פי שאינו אוכל מן התורה אוכל מהלכות מדינה שנהגו כן.

וכהיום מצוי מפעלים שיש רשות לפועלים ליקח מתוצרת המפעל לצורכיהם²³, ופשוט שגם זה ממנהג המדינה, ואינו יכול לשנות לאחר שכבר נתקבל לעבודה בסתם, ואם עיכבו צריך לשלם תמורתו, וגם במקומות שנהגים ליתן לפועלים שתיה או ארוחה באמצע העבודה על חשבון בעל הבית, גם זה בכלל החיוב²⁴.

שכרם לנטע רבעי "דכל כה"ג לא מצי הדר אלא אמרו לו הפועלים אתה השכרתנו ולא הודעת לנו שדבר איסור הוא ובחזקת היתר היינו תופסים ולא כל כמינך למיהדר כך השתא שכבר לא נוכל להשתכר וצ"ע". א"כ ה"ה הכא למרות שאינו דבר איסור שביד הפועל לעשר אך עדיין יטענו בחזקת היתר שאינן טבל היינו תופסים ואינך יכול להזיז שכבר לא נוכל להשתכר וצ"ע.

²⁰ שו"ע ונו"כ שם ו

²¹ כגון שבצדן ברוח זה והוא שומר באותו שדה ברוח אחרת במקום שיבואו לבצור שם אחר שעה, אינו אוכל מהן כיון דעדיין מחובר הוא. סמ"ע שם יז

²² שמר מה שכבר בצרו והניחו בסל ובגת, זהו נקרא שומר גיתות דמסיק וכתב דאוכלין מהלכות מדינה. סמ"ע שם

²³ בזמננו שנהגו לתת מענק ביגוד לעובדים, אינו אלא כתוספת לשכר, ובפרט שגם עפ"י מנהג המדינה אין צריך להחזיר, וכן בספרות מקצועית וכדומה, אבל בגדי עבודה נראה פשוט שעליו להחזיר, וע"י שו"ת שבט הלוי (ח"ד סימן רכ).

²⁴ פתחי חושן שם הערה כג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

ו. המשמר את הפרה מטמא בגדים ... גזירה שמא יזיז בה

אבר

גזירת הכתוב בדיני שריפת פרה אדומה לטהרת טמאי מתים, שכל העוסקין²⁵ בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים כל זמן עשייתן, וטעונין טבילה והערב שמש דין תורה, אבל המשמרה²⁶ בשעת עשייתה מטמא בגדים מדבריהם גזירה שמא יזיז בה אבר²⁷.

ז. המשמר ארבע וחמש מקשאות הרי זה לא ימלא כרסו

מאחד מהן אלא מכל אחד ואחד אוכל לפי חשבון ...

בעקורין שנו

היה משמרה²⁸ ארבע או חמשה ערימות של חמשה בני אדם שהתבאר לעיל ששומר אוכל מהלכות מדינה, לא ימלא כריסו משל אחד מהם אלא יאכל מכולם לפי חשבון.

ח. שאין אוכלין לא מן התורה ולא מהלכות מדינה ... עושה

במחובר לקרקע בשעה שאין גמר מלאכה

²⁵ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק ה הלכה א

²⁶ ודע דלשון המשמר את הפרה משמע שהיו נוהגין לשומרה, ואולי מפני שעסק שריפתה נמשך הרבה שעות ומפוזרת היא על שטח גדול והמקום הוא חוץ לעיר ומצויים שם שרצים ועופות היו שומרין אותה סביב סביב, וגם משום חביבות המצוה וגם מפני שאמרה תורה למשמרת למי נדה חטאת היא. והגם שזהו להניח חלק מאפר הפרה למשמרת מ"מ רמזה תורה שישמרה מפני הכבוד. ערוך השולחן העתיד הלכות פרה אדומה סימן ס סעיף ד - ו

²⁷ ומזה למדנו דאפילו הזות אבר מקרי מסייע בפרה ומטמא בגדים, ומסתברא דדוקא מזיז בכוונה להזיזה ממקום למקום, אבל הזזה כמתעסק בעלמא לא מקרי מסייע, וגזרו משום מזיז בכוונה. ערוך השולחן העתיד שם.

²⁸ שו"ע ונו"כ שם ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר לעיל דף פז. שהפועל²⁹ אינו אוכל אלא כשהוא עושה בדבר שהוא מאכל של גידולי קרקע, ואינו אוכל אלא בשעת גמר מלאכת חיבורן. כגון בוצר ענבים ומוסק בזתים ואורה בתאנים וגודר בתמרים.

אבל העושה בדבר שאין גדולי קרקע, כגון החולב והמחבץ כלומר שמוציא חמאה מן החלב, והמגבן, אינו אוכל.

וכן העושה במחובר שלא בשעת גמר מלאכה³⁰, כגון העודר בגפנים או מכסה שרשי האילנות, ואפילו המנכש בבצלים ושומים, כגון שעוקר את הקטנים מן הגדולים, לא יאכל מהם ואף על פי שהוא גמר מלאכת הקטנים, שעיקר המלאכה לצורך הגדולים להרחיב להם ועדיין לא נגמרה מלאכתן.

וכן שומרי גנות ופרדסים אינם אוכלים³¹.

ט. שומר חנם נשבע על הכל והשואל משלם את הכל ונושא

שכר והשוכר נשבעים על השבורה ועל השבויה ועל

המתה ומשלמין את האבידה ואת הגניבה ... ארבעה

שומרין ודיניהם שלשה

ארבעה סוגי שומרים הם ודיניהם שלשה, שומר חנם; שומר שכר; שוכר שדינו כשומר שכר; והשואל.

וכבר התבאר במסכת ב"ק דף מה. שצריך השומר לשמור הפקדון כדרך שמירתו, ואם שמרו שלא לפי הראוי, אף על פי שהניחו במקום שמניח

²⁹ שו"ע ונו"כ שם ב

³⁰ ובחמשת מיני תבואה דאחר חיוב המעשרות יש עוד חיוב דמתחייב בחלה כ"ז שלא נגמרה מלאכתם אף דנגמרה למעשרות מ"מ אוכל עד שכולל במים דנגמרה מלאכתו לחלה ואינו אוכל אבל קודם לזה יאכל אף דנגמרה למעשר כיון דיש עוד חיוב חלה ולא נגמרה עדיין לחלה כ"ה דעת רוב הראשונים. אך הראב"ד חולק כל שנגמרה מלאכתו למעשר אינו אוכל אף שיש עוד חיוב חלה

³¹ חדא דאינו גמר והבי' דלא זכתה התורה לפועל רק בעושה מעשה הן בידיו הן ברגליו והן בכתפיו ומשמר לאו בעושה מעשה דמי אינו אוכל ואפי' בתלוש אם שומר אינו אוכל דלא עביד מעשה. מנ"ח שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הפצעים שלו, הרי זה פושע³², ואינו יכול לפטור עצמו בטענה שלא ידע דיני השמירה המוטלים עליו³³.

המפקיד חפץ אצל חבירו ואינו נותן לו שכר השמירה, הרי הוא שומר חנם, ואם נותן לו שכר³⁴ הרי הוא שומר שכר, וכל מי שמקבל תשלום או טובת הנאה עבור שמירתו ויש בו שוה פרוטה³⁵, חייב בשמירה מעולה, כגון דלת שיכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה³⁶, אבל שומר חנם די לו בשמירה פחותה מזו, כגון דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה.

השוכר, והוא המשלם שכר עבור השימוש בחפץ³⁷, או כל שנהנה בעל החפץ מן השואל³⁸, חייב גם בשמירת החפץ, אלא שדינו כשומר שכר, ופטור גם בן במתה מחמת מלאכה. אולם השוכר לאחר זמן השכירות, דינו כשומר חנם³⁹.

³² שו"ע ונו"כ רצ"א יד, וסיים, בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל אחרים

³³ כ"כ בשו"ת הר"א ששון (סימן קיב) דכל לא ידענא פשיעותא הוא, וכן משמע בפת"ש (סימן רלב סוף סק"א), עיין שם

³⁴ אין נ"מ בין נותן לו שכר לפי זמן השמירה או סכום קצוב על כל השמירה

³⁵ ש"ך סימן שג (סק"א) וסימן שמו (סק"ו), ועי' נה"מ (סימן רל), ובשו"ת מהר"י אסאד (ח"ג סימן קצא) האריך לפקפק בדברי הש"ך, ומ"מ כתב שאף לדעת הש"ך היינו דוקא במעות, אבל בכלי אפילו פחות משוה פרוטה נעשה ש"ש, כמו שמצינו לענין כמה דינים שכלי פחות מש"פ נחשב לש"פ, עיין שם, ועי' נה"מ (סימן עב סק"ח) שדן בהנאת פרוטה דר"י אם יש בזה שכר שוה פרוטה.

³⁶ שו"ע ונו"כ שצו א ח ואף על פי ששם נאמר לענין יצאה והזיקה, מדברי רעק"א (בסימן שג) משמע שגם לענין עצם חיוב השמירה הדין כן, ששומר שכר חייב להתעסק בשמירה וגם יש לו להעלות על הדעת ולהשוש שמא יגיע לידי הפסד יותר משומר חנם. ועיין פתחי חושן חלק ג פרק ב הערה ה

³⁷ שו"ע ונו"כ שז"א, שחייב בפשיעה ובגניבה ואבידה ופטור מאונסין, וכתב הסמ"ע (שם סק"א) דאע"פ שמשלם שכר השימוש, במה שנהנה מן החפץ נעשה ש"ש, אלא שמכיון שאין כל הנאה שלו כבשואל, פטור מאונסין.

³⁸ בקצה"ח (סימן שמ סק"ה), כתב שאפילו בשכר פחות משוה פרוטה דינו כשוכר דסוף סוף אין כל הנאה שלו, ובמנחת פתים מפקפק בזה, דאפשר דפחות מש"פ לאו הנאה היא כלל, ועוד שבכל שואל אין כל הנאה שלו ממש, שהרי חייב במזונותיה, אלא דלא בעינן כל הנאה כי אם רוב הנאה, וכמ"ש בגמרא, ובפחות מש"פ אכתי רוב הנאה של שואל, עיין שם, ובמנ"ח מדרייק גם מדברי הש"ך שסובר שבפחות מש"פ עדיין שואל הוא, ועדיין צ"ע וכי בעוד הצי פרוטה חדל מלהיות רוב. ועי' פרק ט (הערה נט), ועי' שו"ת מהר"י אסאד (ח"ג סימן קצא).

³⁹ עי' מהנ"א (ה' שומרים סימן כג) שדן בשוכר שידע הבעלים שגמר המלאכה, אם נפטר מחיובי שוכר, או צריך שיאמר לו השוכר גמרת, דומיא דאומן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

נפסד הפקדון בפשיעת השומר⁴⁰, בין שומר חנם ובין שומר שכר והשוכר, חייב לשלם, נגנב או נאבד שלא בפשיעה, שומר חנם פטור ושומר שכר והשוכר חייב⁴¹, ובאונסין אף שומר שכר פטור.

השואל⁴², הוא ששואל מחבירו בהמה או כלי כדי להשתמש בו להנאתו⁴³ ללא תשלום שכר⁴⁴, ולהחזירו בעינו⁴⁵, והוא חייב בשמירת החפץ אפילו באונסין, אבל לא במתה מחמת מלאכה.

לפיכך השואל⁴⁶ מחבירו בהמה או מטלטלים ונאנסו בידו, כגון שמת או נשבר או נשבה, חייב. ואין צריך לומר שחייב בגניבה ואבידה. אבל כל קלקול שאירע בה מחמת מלאכה ששאלה בשבילה, לא מבעיא אם הוכחשה מחמת מלאכה שהוא פטור, אלא אפילו מתה מחמת מלאכה, פטור.

דף צג:

**י. רועה שהיה רועה והניח עדרו ובא לעיר בא זאב וטרף
ובא ארי ודרס ... אומדין אותו אם ינוול להציל חייב אם
לאו פטור ... דעל בעידנא דלא עיילי אינשי**

כבר התבאר לעיל דף מ. ששומר חנם⁴⁷ שהניח הבהמה בשדה ונכנס לעיר בשעה שדרך הרועים להכנס, אין זו פשיעה, ואם נאנסה או נגנבה או נאבדה

⁴⁰ שו"ע ונו"כ רצא א, שג ב ג

⁴¹ שו"ע ונו"כ שג שם

⁴² שו"ע ונו"כ שמ א

⁴³ וכתב התשב"ץ (ח"ג סימן רסא) שהמפקיד אצל חבירו בהמה והתנו שתהא עושה ואוכלת, והיינו שיעשה בה מלאכה לכסות הוצאות מזונותיה, אין דינו כשואל אלא כש"ח

⁴⁴ שאם משלם שכר הרי הוא שוכר.

⁴⁵ מבואר בכמה מקומות בגמרא ששאלה היינו שחזרת בעינה, שאם שאל חפץ על דעת להחזיר חפץ אחר הרי הוא בגדר הלואה או מכירה. במג"א (סימן שז ס"ק טו) משמע שדברי מאכל ולצורך שבת מותר ליקח בשבת בלשון שאלה, אבל שלא לצורך שבת אסור, ובתהלה לדוד (מהדו"ב סימן מו) מפקפק בזה, עיין שם.

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם

⁴⁷ שו"ע ונו"כ רצא יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

באותו זמן, אף על פי שאילו היה שם היה יכול להציל פטור⁴⁸, ואם נכנס בשעה שאין דרך להכנס, אומדין אם היה יכול להציל אילו היה שם חייב⁴⁹, ואם לא היה יכול להציל יש פוטרים⁵⁰ ויש מחייבים, ויש מחייבים⁵¹ גם בספק שמא היה יכול להציל.

שומר שכר⁵² שנכנס לעיר אפילו בשעה שדרך⁵³ להכנס, אם היה יכול להציל מהאונס אילו היה שם, ואפילו בספק שמא היה יכול להציל חייב⁵⁴, ואם ודאי שלא היה יכול להציל פטור, ואפילו היה יכול להציל אלא שנאנס ולא

⁴⁸ ש"ש"ח אינו חייב אלא על פשיעה ואינו צריך להתאמץ חוץ מגדר הרגיל בכיוצא בזה, וכיון שדרך הרועים להכנס באותה שעה, אינו חייב להשאר לבדו, ואין זה אלא כעין גניבה ש"ש"ח פטור עליה, ע"י סמ"ע (סימן שג ס"ק יב).

⁴⁹ דכיון שנכנס בשעה שאין דרך בני אדם להכנס ה"ז פשיעה, וכיון שהיה יכול להציל חייב, ואף על פי שעצם מניעת ההצלה אינו פשיעה, שהרי כשנכנס בשעה שדרך להכנס פטור אף על פי שהיה יכול להציל, מ"מ תחלתו בפשיעה יש כאן, והגניבה או האונס באו מחמת הפשיעה.

⁵⁰ בשו"ע (שם) פסק כדעת הרי"ף והרמב"ם שהוא פטור, ואף על פי שתחלתו בפשיעה, כיון שלא היה יכול להציל, הרי זה כאונס שלא מחמת הפשיעה, אבל השי"ך (ס"ק יח) כתב שהמע"מ והב"ח הסכימו לדעת הטור שפסק כהראב"ד שגם זה מחמת הפשיעה וחייב, שאפשר אילו היה שם היה קורה לו גם והיה יכול להציל, ואף על פי שהוא דבר רחוק, הרי בתחלתו בפשיעה תלינן האונס בפשיעה אפילו בדרך רחוקה. ובתחלה כתב השי"ך לחלק שבש"ש סתם הרמ"א לחייבו ובש"ח פטור, והזור בו והעלה שגם בש"ח תליא בפלוגתא. וכתב הרשד"ם (ח"מ סימן תל) שאף לדעת הראב"ד באונס ברור שלא מחמת הפשיעה, כגון מיתה פטור, ועפ"ז כתב בנדון דידיה במי שהגיה סחורה בספינה ויצא ממנה ואח"כ באו שוללים ולכדו הספינה וכל אשר בה, שבודאי לא היה יכול להציל ופטור.

⁵¹ שי"ך (סימן שג סק"י).

⁵² שו"ע ונו"כ שג י

⁵³ בפעמוני זהב (סימן שג) כתב בשם כרם חמר בסוכן שמשאיר הסחורה והולך לביתו בלילות ובשבתות ומועדים, ונגנבה הסחורה פטור, דאדעתא דהכי יהבי ליה, וצ"ע מ"ש מנכנס בשעה שדרך להכנס, ובשו"ת תשורת ש"י (סימן שפא) כתב במי שנתן עופות לגדלם בשכר, ודרך העופות לילך לשדה ולחזור לעת ערב, ויום אחד לא חזרו, ולאחר חיפוש נמצאו ביער שנאכלו ע"י חיות טורפות, דכיון שהוא ש"ש יש לחוש שמא נגנבו או נאבדו והנאכלים הם אחרים, או שמא אילו היה שם היה מציל, והו"ל משואיל"מ, אלא שפטרו מכח מנהג המקום, ודן שם באריכות בדין מנהג מבטל הלכה.

⁵⁴ ואמרו בגמרא הטעם דלהכי יהיבנא לך אנרא משום נטירותא יתירה, וכתב הסמ"ע (ס"ק יא) כמעט החיוב בספק, שמן הסתם יכול להציל עכ"פ בשכר שש"ש חייב בכך, ולפי טעם זה ש"ח פטור בספק, וכ"כ בלבוש, אבל השי"ך (סק"י) כתב הטעם שכל שאינו ידוע בודאי אינו יכול לישבע שנאנסה, ומשואיל"מ, ולפי"ז גם ש"ח חייב, וע"י נחל יצחק (סימן צב אות ז ענף ו)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הציל פטור⁵⁵, ויש אומרים⁵⁶ שאם נכנס בשעה שאין דרך להכנס, אפילו ידוע שלא היה יכול להציל חייב.

יא. תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב

כבר התבאר במסכת ב"ק כא: ולעיל דף לו: שתחלתו בפשיעה למרות שסופו הזיק באונס חייב ולכן הכלב והגדי⁵⁷ שנפלו מראש הגג או מראש הכותל ושיברו כלים, אם הכלים היו רחוקים קצת מהכותל⁵⁸, באופן שיכולים להשבר בקפיצה, חייב, שעל אף שסופו באונס לענין נפילה, תחלתו בפשיעה לענין קפיצה, ותחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב⁵⁹.

אבל אם היו הכלים קרובים⁶⁰, פטור שאין האונס בא מחמת הפשיעה⁶¹,

**יב. דשמע קל אריה ... אומדין אותו ... היה לו לקדם
ברועים ובמקלות ... אפילו שומר חנם ... בחנם שומר
שנר בשנר ... עד כדי דמיהן**

⁵⁵ נה"מ (סק"ב), כיון שהוא אונס בגופו של פקדון, וגם מניעת ההצלה באונס הוא.

⁵⁶ רמ"א שם כדעת הראב"ד והטור, אבל אם נכנס בשעה שדרך ליכנס מודה הראב"ד שהוא פטור, ואף על פי שנתבאר לעיל שאם נכנס בשעה שדרך להכנס הוא כעין גניבה, והרי ש"ש חייב בגניבה, כתב הסמ"ע (ס"ק יב) דכיון שלבסוף הוא אונס, לא אמרינן תחלתו בגניבה וסופו באונס חייב.

⁵⁷ שו"ע ונו"ב שצ"ב

⁵⁸ וכן אם היה הכלי ארוך שראשו אחד רחוק קצת, אף על פי שראשו השני סמוך, חייב, והתוס' כתבו שהיו מונחים לא רחוק ולא קרוב, משום שהוקשה להם שאם היו רחוקים איך נשברו בנפילה, ומשמע שאפי' באיזה צד קרה שנשברו פטור, משום דהו"ל אונס גמור, אבל הרמ"א לא הביא צד זה, וצ"ע.

⁵⁹ ולשון השו"ע שצו"א וקיים לן כל שתחלתו בפשיעה וסופו באונס הבא מחמת הפשיעה, חייב.

⁶⁰ רמ"א שם

⁶¹ ומלשון הרמ"א שסיים כאן אבל אם קפץ הכלב ברקידה והגדי נסרך, דהוי שינוי גביהו, אין משלמין אלא חצי נזק, לכאורה משמע דאיירי בנפילה, ולכאורה מה שייך בנפילה נסרך או קפץ, אמנם בערוה"ש נראה שמפרש שהתחיל בסריכה או בקפיצה, ונתקל ונפל, וקמ"ל שאם יש שנוי בתחלת קפיצתו, דייגינן גם הנפילה כדין קפיצה, וצ"ע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

באו גנבים⁶² או אנסים או חיות טורפות, והיה יכול להציל על ידי שיצעק לעזרה, ולא עשה כן, הרי זה פושע וחייב⁶³, ואם לא היה מוצא מי שיבא לעזרה כי אם בשכר, שומר חנם פטור⁶⁴, אבל שומר שכר⁶⁵ חייב לשכור ולהציל, וחוזר ונוטל מהמפקיד מה שהוציא, עד כדי דמי הפקדון, אבל לא יותר, ואף שומר חנם אם הוציא הוצאות להצלת הפקדון חוזר ונוטל מה שהוציא⁶⁶.

שומר שכר שהיה יכול להציל בשכר ולא הציל חייב לשלם⁶⁷, ומכל מקום מנכה מה שהיה צריך להוציא בהצלה, ואם לא היה יכול להציל רק בדמי שווי כל הפקדון, פטור מכלום⁶⁸.

יג. דחפה חדא לחברתה ושדיתה במיא... אבעי לך לעבורי

חדא חדא

⁶² שו"ע ונו"כ רצא ה

⁶³ וכתב בערוה"ש שאינו נפטר במה שהודיע לבעלים שישכור אנשים להציל. ועיי' קצה"ח (סימן סו ס"ק מו) בשם אחיו מה"ר יהודה שמ"מ אין דינו כפשעיה ממש (ונו"מ לדעת הרמב"ם שמחייב בפשיעה בעבדים ושמרות וקרקעות, שזה פטור), ואין זה אלא כעין גניבה ואבידה שיש"ש חייב כמו פושע, אבל התומים (שם) סובר דהו"ל פושע ממש. ומשמע בקצה"ח (שם) שבשבת שאסור לשכור פועלים, הו"ל כאינו יכול לקדם. ועיי' טבעת החשן (שם) מ"ש בשם ספר נתיבות שמואל (נתיב ט), ועיי' להלן (הערה סז) דברי החת"ם והמהר"ם שיק.

⁶⁴ וכתב בשו"ת הר"א ששון (סימן עז) בשם מהרי"ץ שאם מתפקידו של הש"ח לעסוק בהוצאות, צריך גם להציל בהוצאות, ואם לא עשה כן נקרא פושע

⁶⁵ שו"ע ונו"כ שג ה

⁶⁶ ש"ך (שם סק"ח), ונאמן השומר לישיבע כמה הוציא ויטול, שהרי יש לו מיגו, שיכול לומר נטרפה. ובנה"מ (סק"ט) כתב בשם המ"מ דהו"ל כיורד ברשות שנשבע ונוטל, וכתב הנה"מ שהוצרך לזה, אפילו במקום שאין לו מיגו, אם יש עדים שהוציא הוצאות אלא שאין ידוע כמה, נשבע ונוטל כדין יורד ברשות ב"ד, ובלא טעם מיגו לא היה נאמן לומר שהוציא הוצאות, ועוד יש נ"מ שאם אינו נאמן רק ממעם מיגו, אם הו"ל הפקדון אינו יכול להוציא מהמפקיד רק כמה ששוע עכשיו, אבל בשיש עדים שהוציא וא"צ למעם מיגו, חייב בעה"ב להחזיר לו עד כדי דמי הפקדון בשעה שהציל (וכתב הרשד"ם (חו"מ סימן רכ) שאם קיבל השומר עליו אחריות אונסין, אינו יכול לתבוע מבעה"ב, ועיי' ערך ש"י).

⁶⁷ שו"ע ונו"כ שם

⁶⁸ עיי' נה"מ (סק"ח) שהביא מחלוקת הראשונים אם מנכה לו מה שצריך לטרוח כדי לקנות בהמה אחרת, והיינו שאע"פ שבכדי דמיהן אינו מפסיד, יש לו טרחה לקנות בהמה אחרת, או מה ששוע לו מה שהורגל בהמה זו, והיינו כושרא דחיותא ומה שתמה הנה"מ מ"ש מגולן שאינו משלם רק שוויוכתב הסמ"ע (סק"ח) שאע"פ שדמי הטירחה שוין זהוב למשל, אינו צריך להוציא גם אותו זהוב, שמא לא יתרצה בעה"ב לשלם לו. ואפשר שכתב כן לדעת הפוסקים שא"צ לשלם דמי טירחה, אבל לדעת הפוסקים שמשלם לו דמי הטירחה, הרי זה ממון גמור, ואם הציל ודאי חייב לשלם לו, דאל"כ איך נחייב את השומר לשלם, ומ"מ אפשר שאם לא היה יכול להציל רק בדמי הפקדון וגם דמי הטירחה אינו נקרא פושע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שומר שכר⁶⁹ שהעביר בהמות על הגשר ודחפה אחת מהן לחברתה ונפלה חייב, שהיה לו להעבירם אחת אחת, והרי זה כתחלתו בפשיעה וסופו באונס⁷⁰. אבל שומר חנם פטור.

ד. נגנבה באונס ואחר כך הוכר הגנב אם שומר חנם הוא רצה נשבע רצה עושה עמו דין אם שומר שכר הוא עושה עמו דין ואינו נשבע

כבר התבאר במסכת ב"ק קח: שנגנב הפקדון⁷¹ והוכר הגנב קודם שנשבע השומר, צריך השומר אפילו שומר חנם לעמוד בדין ולטפל עם הגנב כדי להוציא ממנו הגניבה ולהחזירו לבעלים, ואם נגנב באופן שהשומר פטור, כגון שומר חנם בגניבה או שומר שכר בלסטים מזויין, ואינו יכול להוציא ממנו, פטור מלשלם⁷².

טו. התם גברי דפרמוסקא הוו קיימי דאי רמא קלא הוו אתו ומצליין ליה

כבר התבאר שאם באו גנבים⁷³ או אנסים או חיות טורפות, והיה יכול להציל על ידי שיצעק לעזרה, ולא עשה כן, הרי זה פושע וחייב⁷⁴,

⁶⁹ שו"ע ונו"כ שג יא

⁷⁰ כתב השו"ע, שאין השומר נוטל שכר אלא לשמור שמירה מעולה. והוא מדברי הרמב"ם, ומדברי התוס' (ד"ה איבעי) ושאר ראשונים משמע שהוא כעין גניבה ואבידה, ששומר שכר צריך לחשוש שמא תפיל אחת לחברתה, ושומר חנם אינו צריך לחשוש כ"כ.

⁷¹ שו"ע ונו"כ רצד ו

⁷² עי' סמ"ע (סימן רצד סק"ו וסימן שה סק"ד) שלהרמב"ם אין על השומר רק מירחה דהעמדה בדין, אבל אין השומר צריך לשלם מכיסו, ולדעת רש"י והמור צריך השומר לשלם מכיסו, והוא יוציא מיד הגנב. וכתב בשו"ת מהר"א ששון (סימן קח) שדעת כל הפוסקים דלא כרש"י, והש"ך (סק"ח) כתב שגם לרש"י והמור אין השומר משלם אלא כשידוע שיוציא מהגנב, אבל כשאינו יכול להוציא ממנו לכו"ע פטור, עיין שם. ובדברי חיים (דיני שומרים סימן יד) מצדד לומר שאם נגנב בפשיעה, לכו"ע חייב השומר לשלם ולעמוד בדין עם הגנב, ובפעמוני זהב כתב בשם עדות ביהוסף לחלק שיש"ש חייב לשלם וש"ח אינו חייב אלא לעשות דין.

⁷³ שו"ע ונו"כ רצא ח

⁷⁴ וכתב בערוה"ש שאינו נפטר במה שהודיע לבעלים שישכור אנשים להציל. ועי' קצה"ח (סימן סו ס"ק מו) בשם אחיו מה"ר יהודה שמ"מ אין דינו כפשיעה ממש (ונ"מ לדעת הרמב"ם שמחייב בפשיעה בעבדים ושטרות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

טז. זאב אחד אינו אונס שני זאבים ... בשעת משלחת זאבים ... שני כלבים אינו אונס ... משתי רוחות

רועה⁷⁵ שבאו עליו זאבים וטרפו ממנו, אם היה זאב אחד אינו אונס⁷⁶, אפילו בשעת משלחת זאבים, ואם היו ב' זאבים הרי זה אונס אפילו בלא משלחת, שני כלבים אינו אונס אפילו באו משתי רוחות, היו יותר על שנים הרי זה אונס.

יז. הלסטים הרי זה אונס הארי הדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו אונס

ליסטים מזויין⁷⁷ אונס הוא⁷⁸, ואפילו אם גם הרועה מזויין⁷⁹, וכן היות טורפות אונס הוא⁸⁰.

יח. הולכינן למקום גדודי חיה ולסטים אינו אונס

וקרקעות, שזה פטור), ואין זה אלא כעין גניבה ואבידה שש"ש חייב כמו פושע, אבל התומים (שם) סובר דהו"ל פושע ממש. ומשמע בקצה"ח (שם) שבשבת שאסור לשכור פועלים, הו"ל כאינו יכול לקדם. ועיי' טבעת החשן (שם) מ"ש בשם ספר נתיבות שמואל (נתיב ט), ועיי' להלן (הערה סז) דברי החת"ם והמהר"ם שיק.

⁷⁵ שו"ע ונו"כ שג ד

⁷⁶ עיין בתשובת נודע ביהודה [קמא הו"מ] סוף סי' ל"ו שכתב דשומר חנם אולי גם גבי זאב אחד פטור, שלא אמרו אלא אינו אונס, אבל לא אמרו שהוא פשיעה, ע"ש, ועיין בקצוה"ח סק"ג.

⁷⁷ שו"ע ונו"כ שג ג

⁷⁸ כתב בכנה"ג (סימן שג) בשם המב"ט שלא אמרו ליסטים מזויין אונס הוא, אלא כשלקחו בגלוי אבל אם לקחו דרך גניבה, אף על פי שהוא מזויין מיקרי גניבה, ובהנהב"י (אות ה) כתב שאע"פ שמדברי הרמב"ם מוכח שליסטים מזויין שגנב מיקרי גנב, אין הדבר מוכרח כ"כ, ולכן אין לחייב השומר, ובנה"מ (סק"ב) כתב שליסטים מזויין לעולם פטור, דרחמנא פטרו בפירוש בכלל שבוייה. וכתב (שם) הכנה"ג בשם תומת ישרים שכל שיש בידו חרב וחנית הרי הוא בכלל ליסטים מזויין.

⁷⁹ שהליסטים מוסר נפשו יותר. ולכאורה מוכח מרש"י (שם) שאינו צריך אפילו לנסות ולהציל, וכן משמע בסעיף ה שבאופן דלא הוי אונס, כגון זאב אחד, דוקא כשלא השתדל להציל חייב, אבל כשהשתדל להציל אין לך אונס גדול מזה, משמע שבאופן דהוי אונס, אפילו לא השתדל להציל פטור, אא"כ יכול להשתדל להציל ע"י רועים אחרים, וצ"ע. פתחי חושן חלק ג פרק ג הערה סא

⁸⁰ שו"ע ונו"כ שם ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

רועה שהוליד⁸¹ הבהמה למקום שמצויות חיות וליסטים, אין זה אונס וחייב⁸².

יט. מתה כדרכה הרי זה אונס סגפה ומתה אינו אונס

פשע ולא שמר הבהמה כראוי⁸³ ויצאה לאנס ומתה שם כדרכה, שהוא אונס, אף על פי שפשע מתחלה⁸⁴, כיון שאין האונס בא מחמת הפשיעה פטור⁸⁵.

סיגף השומר את הבהמה, כגון שהרעיבה⁸⁶, או שהעמידה במקום קור או חום, הרי זה פושע⁸⁷, ואפילו מתה כדרכה לאחר זמן⁸⁸, כל שאפשר לתלות שמחמת הסיגוף מתה⁸⁹, חייב בשומר שכר אך לא בשומר חנם.

⁸¹ שו"ע ונו"כ שם.

⁸² וכתב בכנה"ג בשם מקור ברוך שאפילו הוליד עמו הרבה רועים ומקלות, ואף על פי שבדרך הרגילה ג"כ יש לפעמים ליסטים, אם אינם מצויים כ"כ כמו בדרך שהלך חייב, ומ"ש בשו"ע אין זה אונס נראה שגם זה לאו דוקא, שפשיעה היא, וכ"כ המאירי בהדיא, ואפילו ש"ח חייב, וכ"כ בערוה"ש.

⁸³ שו"ע ונו"כ רצא ט

⁸⁴ דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם המאירי הקשה מפרק האומנין (דף עח ע"א) דמשמע ששינוי אויר עלול לגרום מיתה, וא"כ אפשר שגם כאן השינוי גרם, ותיירץ דשאני התם שהעביר בהדיא על דעת בעה"ב, ולכן מחמירים בו לגלגל עליו אף הדברים שאינן מצויין. ונראה שלדעת הרא"ש והטור (שם) שמפרשים מחמת אובצנא דהיינו שידוע שיש שינוי אויר, אפשר שבאנס אין הוכחה שיש שינוי אויר, אבל אה"נ אם יש להניח שיש שינוי אויר חייב, ומ"מ אין זה תחלתו בפשיעה לענין שיתחייב אף במתה כדרכה. והתוס' (בפרק האומנין דף עח ע"א ד"ה ר"י בר חנינא) כתבו דאביי דס"ל הבלא דאנמא קטלה, היינו כל שינוי אויר אפילו אינו יודע שאויר זה רע יותר מאויר אחר, ואילו לרבא חייב בשינוי אויר רק בשינוי לרעה, עיין שם. ומ"מ נראה שאם יש לתלות שמתה מחמת שינוי אויר, לכו"ע חייב.

⁸⁵ כיון שמתה כדרכה הרי זה אונס שלא מחמת הפשיעה, דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם.

⁸⁶ מכאן מוכח שהחייב השומר להאכילה, ומה שאמרו בשואל ושוכר שהחייב במזונותיה, היינו על חשבוננו, ואילו שומר יכול לתבוע מבעה"ב, אא"כ התנו אחרת. ומוכח בגמרא (כ"מ דף מב ע"ב) בההוא בקרא שש"ח אינו חייב אלא להניח לפניה מזונות, ואם לא אכלה ולא ידע אינו פושע, אבל ש"ש חייב לבדוק אם אוכלת. ויש לעיין בשהוצאות מזונותיה הם יותר משוויה, שמסברא נראה שאם יכול צריך להודיע לבעלים, ואם לאו אפשר שצריך למכרה כדי להציל ממון בעלים. פתחי חושן שם הערה לה

⁸⁷ בתויו"ט (פרק הפועלים) דאע"פ שבמשנה אמרו אין זה אונס, לאו דוקא הוא, אלא פשיעה היא, וגם ש"ח חייב, והרמב"ם והשו"ע שכתבו הלכה זו נבי ש"ש, משום שבמשנה נאמרה בדיני ש"ש, אבל בפרישה כתב שמשום סיפא שלא מתה מיד נקט לה בש"ש, שבש"ח אם לא מתה מיד פטור, אבל ש"ש בעי למיעבד נטירותא יתירא, עיין שם.

⁸⁸ שו"ע ונו"כ שג יב וכתב המ"מ דשמא מאותה שעה שסיגפה חלתה באחד מאבריה

⁸⁹ כן כתבו התוס' (ד"ה סיגפה), וכתב בנה"מ (סק"י) הטעם משום שאי אפשר לו להשבע שלא מתה מחמת הסיגוף, ומ"מ אם ידוע בכירור שבינתיים היתה בריאה כשאר בהמות לא חיישינן. ושוב כתב דאפשר שהטעם הוא משום דכיון שפשע תחלה, כל שיש לתלות אפילו בצד רחוק הוי כתחלתו בפשיעה וסופו באונס, אם לא שעפ"י אומד א"א לומר שמחמת הסיגוף ועפ"י מסתפק בגולן שסיגף הבהמה והחזירה ואח"כ מתה, כיון שגולן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

נ. עלתה לראשי צוקין ונפלה הרי זה אונס העלה לראשי

צוקין ונפלה ומתה אינו אונס

כבר התבאר לעיל דף לו: שאם העלה הבהמה⁹⁰ לראש ההר ומתה שם כדרכה פטור, ואפילו בשומר שכר, שהרי זה אונס גמור⁹¹.

נפלה משם ומתה, אם הוא שומר חנם והעלה מפני שיש שם מרעה טוב יותר, פטור⁹², ואם לאו חייב, עלתה מאליה ונפלה פטור⁹³.

שומר שכר⁹⁴, אפילו העלה מפני מרעה טוב, ואפילו עלתה מאליה, אם היה יכול למנעה מלעלות ולא מנעה, אף על פי שלא היה יכול למנעה מנפילה חייב⁹⁵, עלתה בעל כרחו ונפלה בעל כרחו פטור.

נא. אוקי גברא להדי גברא

אינו כשומר ואינו חייב רק בהשבה, הו"ל כאיני יודע אם החזרתי לך, וכיון שגם התובע מסופק פטור מדיני אדם, ועוד יש לומר שהסינוף אצל אדם דעלמא שאינו שומר אינו גורם חיוב, ורק שומר חייב משום תחלתו בפשיעה, ואדם אחר פטור כשיש להסתפק שמא מתה שלא מחמת הסינוף וא"כ גם גזלן פטור. ועפ"י מצדד הנה"מ לומר שאם סינפה והחזירה ואח"כ מתה פטור, כיון שכלתה הפשיעה, אלא שבמסקנא לא כתב כן, אלא שאם היתה בריאה עפ"י אומד בני אדם, אין בו דין תחלתו בפשיעה, ולא דמי לסימן שט (סעיף ג) במי שהחזיר הבהמה ומתה אחר כמה ימים דחייב, דשאני התם שכוראי כבר היתה חולה בשעה שהחזירה.

⁹⁰ שו"ע ונו"כ רצא י

⁹¹ דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם (שו"ע סימן שג סעיף טו ובסמ"ע שם). וכתב בערוה"ש שאם ידוע שאויר ההר מזיק פשיטא דחייב,

⁹² ובסמ"ע שם (ס"ק יז), ומשמע בדרישה שם שאפילו היה יכול להחזיקה שלא תפול ולא עשה כן, כיון שהעליה לא היתה בפשיעה פטור, וצ"ע.

⁹³ ואפילו היה יכול למנעה מלעלות, ומשמע אפילו היה יכול למנוע שלא תפול. וכתב הסמ"ע (ס"ק יח) דאיירי כשעלתה מאליה והוא עלה עמה לשמרה מגנבים, דאל"כ דמיא ליצאה לאגם ונגנבה משם, ור"ל דהוי תחלתו בפשיעה וסופו באונס, וגם כאן האונס בא מחמת הפשיעה, שאם לא עלתה להר לא היתה נופלת, ונראה שאם עלתה באונס, והיינו שלא היה יכול למנעה, אף על פי שלא הלך עמה לשמרה מגנבים, אין כאן תחלתו בפשיעה ופטור.

⁹⁴ שו"ע ונו"כ שג יג יד

⁹⁵ ש"ש חייב לחשוב יותר שמא תפול משם, וביאר בנה"מ (ס"ק יא) דאע"פ שעלתה מאליה והוי כעין גניבה, כדמוכח מהא דש"ח פטור עליו, וה"ז כתחלתו בגניבה וסופו באונס, שאף ש"ש פטור, כמ"ש הסמ"ע (שם ס"ק יב), שאני הכא שדומה לתחלתו וסופו בגניבה, שאף האונס בא מחמת שלא שמרה כראוי מלעלות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

דוקא בבבא לסטים מזוין נחשב הרועה כאנוס, אפילו אם הוא גם מזוין כיון שהלסטים מוסר נפשו לגנוב ואינו חייב הרועה לעמוד נגדו. אבל בשאינו מזוין חייב השומר לעמוד כנגדו, דאמרינן אוקי גברא בהדי גברא, ודוקא כשבא ליקח הבהמה או החפץ⁹⁶, אבל אם בא להכותו אינו חייב לעמוד כנגדו.

⁹⁶ הרשד"ם (ח"מ סימן תל)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

